

100 år sedan Sveriges första radioamatörklubb bildades i Arvidsjaur!

2024-01-24 13:50

Bengt Martinsson och Gunnar Holmbom visar upp upp Arvidsjaur's första radioapparat samt en gammal vevgrammofon. Runt denna gamla radio satt Arvidsjaur's radioklubsmedlemmar när radion ännu var ung och skruvade och lyssnade andäktigt. Foto Norran.

I Arvidsjaur bildades en mycket livaktig radioklubb redan 1923. I klubben både byggde och köpte man mottagare och arrangerade lyssningskvällar där man mot en avgift av 1 kr fick lyssna på de utländska och svenska stationer som påbörjat utsändning av program. Medlemsavgiften var 10 kr per år och klubben hade fått ett skriftligt tillstånd att inneha radioanläggning underskrivet av Gustaf V. Klubben var aktiv i många år och upphörde med sin verksamhet först under 1940-talet. Den blev känd i södra Sverige genom en artikel i Dagens Nyheter på 1920-talet under rubriken "Sveriges första radioamatörer" där klubben nämndes som ett exempel på det ovanligt stora radiointresset i nordligaste Sverige.

I februari 1924 hade Västerbottens Kuriren en stor artikel under rubriken "Londons Carmen applåderad i Arvidsjaur" och skriver beundrande om det stora radiointresset i norr. I artikeln skriver tidningen också som förklaring till detta stora intresse: " Om radion i södra Sverige mest är tidfördriv, är det för norrlänningarna ett verkligt behov. Rundradion blir ett slags kontakt med stora världen, med det pulserande livet, och man förstår därför att den i ödebygder verkligen blir uppskattad". (Källa: Radiohistoria i norr.)

Gästgivaregården var uppbyggd i början av 1860-talet. Namnet ändrades till Tingshuset och blev senare filial för Radiobolagets verksamhet. Tingsal fanns i övre våningen. I bakgrunden skimtar nuvarande kommunalhuset under uppbyggnad som invigdes 28 februari 1947. Foto Norran 1946 (samma år som Tingshuset huset revs för att ge plats åt kommunhuset.

Det var efter första världskrigets slut 1918 som rundradios expansion tog fart på allvar. Föregångsland var inte helt oväntat USA, och strax därefter inleddes försökssändningar i Sverige.

AB Radiotjänst fick ansvaret för programverksamheten när reguljära sändningar inleddes i Sverige på nyårsdagen 1925. Distributionen underställdes dock telegrafstyrelsen, och verksamheten skulle, till skillnad mot i USA, inte finansieras med reklam utan med radiolicenser. Vid starten 1925 fanns 40.000 licenser, men redan 1937 hade den siffran stigit till cirka 1 miljon registrerade lyssnare. (Källa: Filmarkivet.)

Radiosångerskan Sonja Hedenbratt uppträdde i Lauker hösten 1952 med evenemang, sång, underhållning.

Radiotjänst fyllde etern med ett blandat innehåll bestående av nyheter, sport, föredrag, teaterföreställningar och litteraturuppläsningar. Men framför allt kom musik att bli ett uppskattat inslag i sändningarna, och många är de artister vars karriärer tagit fart ordentligt efter radioframträdanden.

Radiomast byggs i Arvidsjaur.

Radiovågor är ett naturfenomen som ligger bakom allt från mobiltelefoner och wifi till fjärrkontroller och satellit-tv. Etern är fylld av osynliga budskap och man kan välja vilka man vill fånga upp, eller sända.

- De första radiostationerna sände morsesignaler 1900.
- 1920 hade elektronrören utvecklats och det fanns radiostationer med prat och musik.
- I mitten av 1900-talet kom transistorn och gjorde radion mindre och lättare.
- Idag är det digitalisering som präglar utvecklingen.
- Med webbradion frigör sig konceptet radio från tekniken. Det viktiga blir budskapet i sändningarna, inte hur de når lyssnaren.

Sveriges första radioamatörer: Arvidsjaur's radioklubb, 1923.

Radioklubben tillverkade en radioapparat och folk betalade för att lyssna på sändningarna från utlandet innan Sveriges Radio fanns. Tidningen DN skrev en helsidesartikel om dessa pionjärer från nordligaste Sverige.

Klubbmedlemmar fr v längst fram:

1. Carl Lindqvist
2. David Johansson, ledare och konstruktör
3. T.h. om radion, vägmästare Per August, P A Stenlund, 1875-1943, gift med Elina Johanna, 1878-1970 och far till nr. 10, 14 och 16.

Raden bakom radioapparaten:

4. Rudolf Ask, 1897-1958, bryggare i bryggeriet Ask & Lundberg Bryggeri & Vattenfabrik i Arvidsjaur.
5. Zakarias Granberg, 1896-1974, biografägare
6. Linus Sundlöw, skogsfaktor
7. Gustav Bergvall, kronojägare
8. Fjärdingsmannen Jonas Sjödin, 1889-1964
9. Ernst Lenman. 1898-1966, handelsman

Raden bakom:

10. Hugo Stenlund, 1907-2002, kantor och bror till nr 14 och 16
11. Uno Lundström, målarmästare
12. Jonas Carlsson 1885-1964, politiker för kommunisterna och arbetade inom posten bl.a. som diligensförman
13. Ivar Steinvall. 1905-1962, skomakare

Raden längst upp:

14. Per Stenlund
15. Arvid Arvius, 1898-1932, skräddare
16. Clas Stenlund, 1904-1969, folkskollärare och organist
17. Einar Lenman, 1900-1981, vd för Svärdälvens Kraftbolag Lenman & CO
18. G V, Vilhelm Pettersson. 1872-1944, garvare och skohandlare

Kronojägaren Lövgrens i Rättsele, lyssnar på radio på 1920-talet.

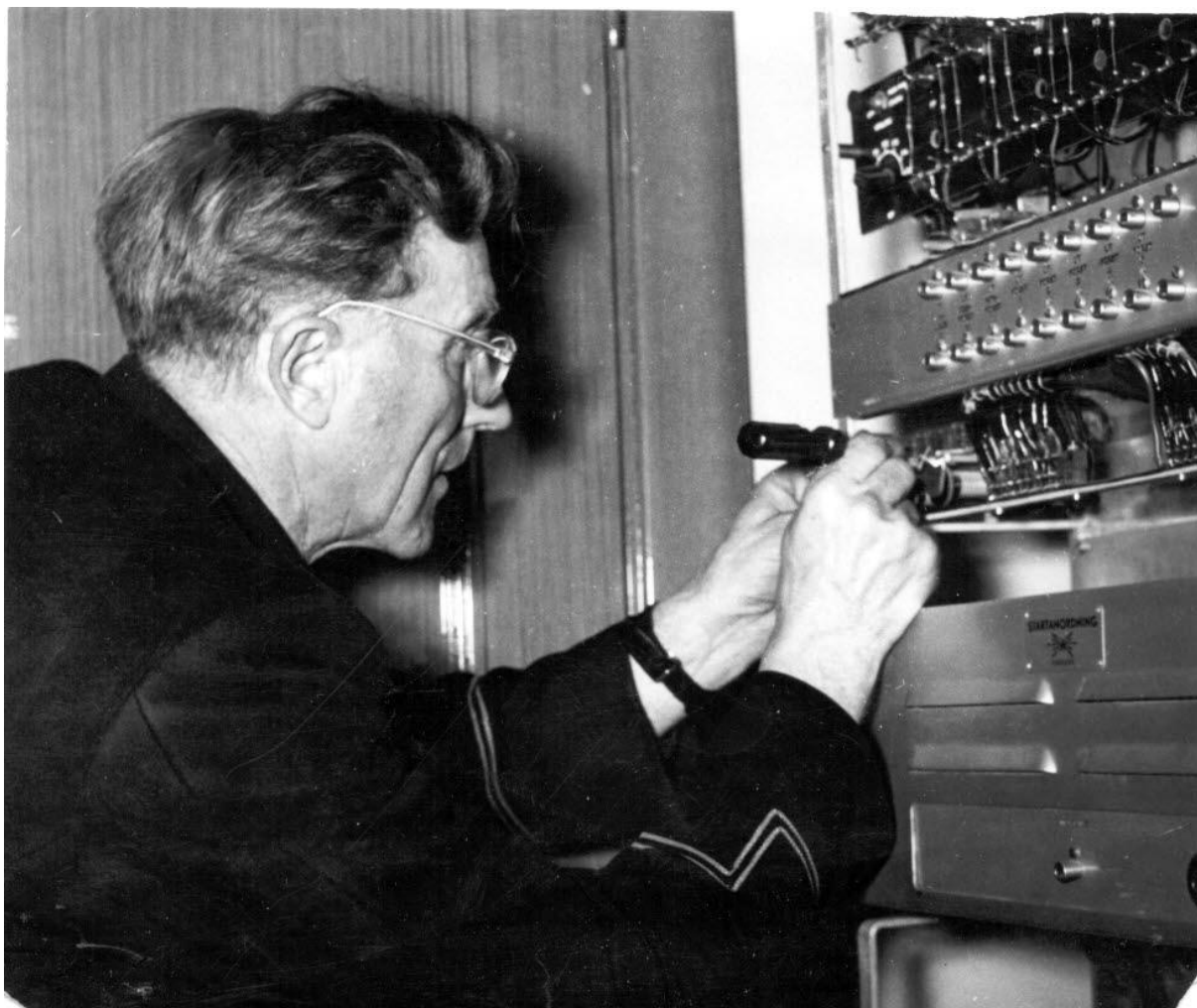

Radioverkstaden i Arvidsjaur byggs i april 1960. Foto Norran.

När man pratar om en radio menar man ofta en apparat som tar upp utsändningar av radiovågor på de så kallade FM- och AM-banden. Men radio används också på många andra sätt vid kommunikation. Tack vare radiovågor kan man se på tv, prata i mobiltelefon och använda trådlös uppkoppling. Det är samma typ av radiovågor som värmer mat i en mikrovågsugn som en fartygskapten kan använda för att se i dimma med i sin radar. Alla elektriska apparater kan göra radiovågor. Därför måste de skärmas av så att de inte stör radioapparater. Om en mobiltelefon ligger nära en högtalare kan man höra hur den kommunicerar med mobiltelefonsystemet. Försök själv: Ring upp telefonen så hörs det tut-tut-tut-tut i högtalaren redan innan telefonen ringer. Det är datainformation som telefonen sänder för att koppla upp samtalet. (Källa: Tekniska museet.se)

Telefonist Helga Andersson (Glommersträsk) skötte trådradion som kom i slutet av 1940-talet. Den förmedlade två radioprogram till lyssnarna inom Arvidsjaur området.

Reparatör John Marklund fick ofta rycka ut för att klara av trådradioförstärkarens nycker. Trådradion kom i slutet av 1940-talet och var mycket känslig för bl a snö. De två program som gav reparatörerna mycket extra arbete. Foto Norran.

Holmboms radio, interiör.

Bilden tv: Evald Västerberg, Holmfors, lyssnar på en av de första radioapparaterna i Rättsele, 1920-tal.

Bilden th: Radioefterlysning i Paviljongparken 1937, Arvidsjaur vid Nybban. Det kostade 25 öre i flera år, sedermera 50 öre och i slutet av 1940-talet kostade det 1krona. Kassören skötte även efterlysningarna.

Laukerungdomar lyssnar på radio 1957.

Camping i tallskogen i Arvidsjaur verkar gemytligt och självklart finns transistorradion på plats.

Radiomotion. Motionstävlingen "Radioaktiv" anordnades av P4 Norrbotten under flera år i länet. Arvidsjaur deltog frekvent i tävlingen, med gott resultat. Foto Kent Norberg.

Det har hunnit gå 100 år sedan första radioamatörklubben bildades i Arvidsjaur. Etermediet har fortsatt stor publik, som dagligen lyssnar på en mängd olika inslag i allt från P1 till P4 samt de reklamfinansierade radiokanalerna.

Radio P4 har dessutom uppdraget att tillhandahålla viktiga meddelanden till allmänheten (VMA). Vi kan konstatera att Radion kom för att stanna.

/ Kent Norberg